

**MAKROİQTİSADI PROPORSİYALARIN TƏNZİMLƏNMƏSİNİN
SAHƏLƏRARASI İNKİŞAF PROBLEMLƏRİ**

V.H.ABBASOV, L.M.VƏLİYEVA

valiyevalala88@mail.ru, vahid.abbasov.56@mail.ru

Məqalədə makroiqtisadi proporsiyaların mahiyyəti və baş vermə xarakteri açıqlanmaqla, bunların milli mənafeələrə uyğunlaşdırılması məqsədilə iqtisadi məktəblərin daima diqqət mərkəzində saxlanılması və yeni fikirlərlə tamamlanması məsələsinə baxılmışdır. Milli iqtisadi sistemlərdə dövrü olaraq baş verən dəyişiklərlə əlaqədar olaraq, iqtisadiyyatın sabitliyinin təmin edilməsini dövlətin əsas məqsədi kimi qəbul edərək, klassik və keynsçi, neoklassik və neokeynsçi, institusional və monetar baxışların bazar mexanizminin əsaslarının gözlənilməsi ilə əlaqədar irəli sürdükləri ideyalar şərh edilmişdir. Sahələrarası səviyyədə makroiqtisadi qanunauyğunluqları əks etdirən mexanizmlərin müəyyənləşdirilməsinə, bu sahədə sənaye və kənd təsərrüfatı sahələrinin xüsusi rolunun əsaslandırılmasına, qeyri-neft sektorunun davamlı inkişaf etdirilməsinə yönəldilmiş milli inkişaf proqramlarının reallaşdırılmasını təmin etmək üçün insan və maliyyə resurslarından səmərəli istifadənin prioritetləri müəyyənləşdirilmişdir.

***Açar sözlər:** milli iqtisadiyyat, milli maraq, makroiqtisadi proporsiya, klassik təlimlər, keynsçi təlimlər, sahələrarası proporsiya, sənaye və kənd təsərrüfatı.*

1. Makroiqtisadi proporsiyalara dair iqtisadi məktəblərin yanaşmaları

Makroiqtisadi proporsiyalar müxtəlif daxili və xarici təsirlərə məruz qalan milli iqtisadi sistemlərin tarazlıq vəziyyətinə gətirilməsi məqsədlərinə əsaslanan iqtisadi mexanizmlərin yarada biləcəyi hədəfləri özündə birləşdirir. Bu proporsiyalar məcmu tələblə məcmu təklif, məcmu gəlirlər və xərclər, yığımla istehlak, yığımla investisiyalar, idxal və ixrac kimi ümumi iqtisadi tarazlıqlarla yanaşı, bir sıra sahədaxili və sahələrarası proporsiyaların da tənzimlənməsi zəruriliyini ortaya qoyur. Hər bir ölkənin yanacaq-enerji resursları, təbii sərvətləri, insan resurslarının kəmiyyət və keyfiyyəti, coğrafi mövqeyi, ərazi-iqtisadi integrasiyalarda təmsil olunması ilə müşayiət olunan iqtisadi şəraitlərdən, eləcə də bir sıra dini-etiqad və sosial-psixoloji ənənələrin təsirindən asılı olaraq bu proporsiyaların xarakteri və tənzimlənmə şəraitləri və mexanizmləri bir-birindən fərqlənir. Məhsuldar qüvvələrin və istehsal münasibətlərinin inkişafının müxtəlif mərhələlərində makroiqtisadi proporsiyaların dəyişməsi, bunların milli maraq və mənafeələrə uyğunlaşdırılması iqtisadi məktəblərin daima diqqət mərkəzində saxlanılmış və yeni fikirlərlə tamamlanmışdır.

İqtisadi nəzəriyyədə makroiqtisadi proporsiyalara dair söylənen fikirlərdə klassik məktəb XX əsrin 30-cu ilərinə qədər üstünlük təşkil etmişdir. Həmin dövrə qədər makroiqtisadiyyat bütöv bir elm kimi formalaşmadığından vahid bir konsepsiya və ideyanı ifadə edən konkret bir məktəb mövcud olmamışdır. Ayırı-ayrı makroiqtisadi məsələlərin və problemlərin tədqiqi və şərhində A.Smitin, D.Rikardonun, K.Marksın, Le.Valrasın fikirləri adətən klassik ənənələrə sadıqlıq göstərən yanaşmalardan ibarət olmuşdur. Le.Valrasın əsas məqsədi abstrakt səviyyədə mükəmməl rəqabət şəraitində bazarın fəaliyyətini tədqiq etmək və bazarın həqiqətdə tarazlığa doğru necə irəlilədiyini göstərmək olmuşdur. Onun iqtisad elminə olan töhfəsi istehlakçı davranışı nəzəriyyəsidir. O, müasirlərindən fərqli olaraq bu nəzəriyyəni dərinlən və cəsarətlə təhlil etmişdir. Onun modeli məhsuldar xidmətlər və istehlak malları bazarlarının qarşılıqlı fəaliyyət sistemidir (2).

Makroiqtisadi məsələlərin və problemlərin tədqiqinə dair nisbətən sistemləşdirilmiş və ardıcıl xarakter kəsb edən konsepsiya A.Marşallın və digər neoklassik məktəbin nümayəndələrinin əsərlərində verilmişdir (1).

Bu məktəbin ideyalarında iqtisadiyyat mahiyyətinə görə əsasən təkmil rəqabət iqtisadiyyatı kimi təqdim olunur, qeyri-təkmil rəqabətin meydana gəlməsi isə təsadüfi hal kimi xarakterizə olunur. Tarazlığın bərpa olunması Sey qanununun əsasında baş verir ki, bu qanuna görə təklif tələbi doğurur. Buna görə də təklifin dəyişməsi tələbin dəyişməsinə səbəb olacaq və iqtisadiyyat yenidən tarazlıq vəziyyətinə qayıdacaqdır. Bütün istehsal amillərindən tam istifadə olunması təklifin potensial səviyyəsi kimi dəyərləndirilərək, istehsal amillərinin qarşılıqlı əvəzlənməsi ilə müşayiət olunacağı və iqtisadiyyatın özütənzimlənən olduğu iddia edilərək dövlətin müdaxiləsinin minimal olması qənaətinə gəlinir. İqtisadiyyatın özünü-tənzimləmə ideyası əsas tutularaq əməkhaqqı, qiymət və faiz dərəcəsi kimi mexanizmlərdən istifadəyə üstünlük verilir.

Bu yanaşmalardan fərqli olaraq Keynscı məktəb makroiqtisadiyyatı bütöv sistem kimi nəzərdən keçirir və klassik məktəbin bütün yanaşmalarını inkar edirdi. Keynscilərin fikrincə iqtisadiyyat klassik məktəb tərəfindən irəli sürülən ideyalar real iqtisadi prosesləri əks etdirmədiyindən, xüsusilə 1929-1933-cü illərdə baş verən böyük iqtisadi depressiyadan sonra öz yanaşmalarındakı yenilikləri ideal və mücərrəd model kimi nəzərdən keçirirdilər (3). Keynscı konsepsiyanın əsas müddəalarına görə iqtisadiyyat təkmil rəqabət iqtisadiyyatı deyil, əksinə bazarların qeyri-təkmilliyi müasir iqtisadiyyata xas olan prinsiplərə söykənir. İqtisadiyyat çox vaxt qeyri-tarazlıq vəziyyətində olur, ümumi tarazlıq vəziyyəti isə nadir hallarda əldə olunur və bu ani xarakter daşıyır. Bazarın özü ümumi tarazlığın bərpa edilməsi problemlərini həll edə bilmir, ona görə də tarazlığın bərpa olunması ilə bağlı bir çox problemlərin həll edilməsi üçün dövlət məsuliyyəti öz üzərinə götürməlidir. Dövlətin iqtisadiyyata müdaxiləsinin obyektiv xarakter daşdığını əsas tutaraq, iqtisadi prosesləri tənzimləmək üçün dövlətin maliyyə və maddi imkanları hesabına pul bazarında tarazlığın bərpa edilməsinə nail olmağın yollarını əsaslandırmışlar. Bunun üçün isə büdcə-vergi siyasətinin köməkliyi ilə dövlət büdcəsinin maliyyə imkanlarının genişləndirilməsi irəli sürülmüşdür.

Keynscilərə görə məcmu tələb və məcmu təklif modelində aparıcı rol məcmu tələbə məxsus olduğundan dövlət müdaxiləsi məcmu tələbin və ya iqtisadiyyatda ümumi xərclərin artmasını stimullaşdırmaq imkanlarına malikdir. Yaranmış böhranlı şəraitlərdə iqtisadiyyatın özünü tənzimləməsi haqqında klassik məktəbin fikirləri stabilizasiya mexanizmlərinin fəaliyyətinə söykənsə də, institusional amillərin və subyektiv davranışların fərqli xüsusiyyətlərinə, iqtisadiyyatın gələcək proqnozlarına təsir imkanlarında qiymətlərin çevik təsirlərə malik olmaması qeyd olunur. Fərdi iqtisadi maraqlara əsaslanan təsərrüfat subyektləri isə qeyri-rasional fəaliyyət göstərməklə, mövcud əməllərə, sosial öhdəliklərə, davranış psixologiyası kimi subyektiv amillərə üstünlük verməkdə israrlıq nümayiş etdirirlər.

Keynscı təlimlərdə iqtisadiyyatın müxtəlif bölmə və sahələrinin tarazlı inkişaf etdirilməsi məsələlərinə xüsusi diqqət yetirilmişdir. Keynscin makroiqtisadi

modelində sahələrarası proporsiyalara nail olunmanın yığılma, əmanətlər, investisiyalar və gəlirlər kimi vacib maliyyə amilləri ilə əlaqələndirilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Milli iqtisadiyyatın müxtəlif bölmə və sahələrinin tarazlı inkişaf etdirilməsi makroiqtisadi tarazlığın təmin edilməsinin milli iqtisadi, təbii-iqlim və inzibati rayon ərazi elementlərini, eyni zamanda ərazi-təsərrüfat subyektlərinin əlaqələndirilməsini tələb edir. Ərazi elementlərinin nəzərə alınması istehsalın və məhsuldar qüvvələrin regional strukturunun formalaşmasına, ixtisaslaşma səviyyəsinin yüksəldilməsinə və sahədaxili kooperasiya və sahələrarası inteqrasiya əlaqələrinin inkişafına, sistem gəlirlərinin formalaşması və bölgüsünə təsir imkanlarının reallaşdırılmasını təmin edəcəkdir.

Milli iqtisadi sistemlərdə dövrü olaraq baş verən dəyişiklərlə əlaqədar olaraq XX əsrin 30-cu illərində keynscilər klassikləri tənqid etməklə yaranmış böhran vəziyyətlərindən çıxış yollarını göstərməklə aparıcı iqtisadi məktəbə çevrildikləri kimi, monetaristlər də 1950-1970-ci illərdə keynscilərin ənənəvi yanaşmalarını tənqid edərək, müasir iqtisadi fikir tarixində maraqlı cərəyanlardan birinə çevrildilər (4). Monetarist nəzəriyyəsinin əsasında iqtisadi subyektlərin mövcud dəyişikliklərə uyğunlaşma məqsədilə pul tələbi nəzəriyyəsi və permanent gəlir ideyası durur. Onlar dövlət müdaxiləsinə iqtisadiyyatın mənsəyinə zidd olduğunu qeyd etsələr də, bununla barışmaq lazım gəldiyini və dövlət pul bazarında nağd pulların emitenti olduğunu, bununla da iqtisadiyyatın pul sektorunun tənzimlənməsi ilə məşğul olmalı olduğunu qəbul edirdilər. Dövlətin əsas məqsədi kimi bazar mexanizminin əsaslarını gözləməklə, iqtisadiyyatın sabitliyinin təmin edilməsini irəli sürürdülər. İqtisadi aktivliyə nail olmaq üçün məcmu təklifin tənzimlənməsinin vacibliyini əsas tutaraq, real sektorun inkişafını yalnız dolay mexanizmlər vasitəsilə deyil, eyni zamanda bilavasitə pul bazarı vasitəsilə aktivlər portfelinin optimallaşdırılması yolu ilə təmin etmək mümkün olduğunu qeyd etmişlər.

2. Geniş təkrar istehsalın sahələrarası xarakteri

Sahələrarası səviyyədə makroiqtisadi problemlərin öyrənilməsi də ümumi iqtisadi qanunauyğunluqlara əsaslanan mexanizmlər vasitəsilə həyata keçirilir. Sahələrarası səviyyədə makroiqtisadi qanunauyğunluqları əks etdirən mexanizmlərin vacib amillərindən biri məşğulluğun sahələrarası elementlərinin müəyyənləşdirilməsindən ibarətdir. Makroiqtisadi səviyyədə məcmu tələbin formalaşdırılmasında sənaye və kənd təsərrüfatı sahələrinin xüsusi rolu vardır. Sənaye sahələri əsas kapital ünsürlərini, o cümlədən maşınlar, avadanlıqlar, dəzgahlar, texnoloji qurğular və s. istehsal edən fəaliyyət sahələrini əhatə etməklə yanaşı, digər bir tərəfdən də dövriyyə kapitalı ünsürlərini istehsal edən sahələri özündə birləşdirir. Dövriyyə kapitalı ünsürlərinin istehsalı həm milli iqtisadi səviyyədə formalaşdırılan elektrik və istilik enerjisi resurslarının, həm də lokal səviyyədə istifadə olunan müxtəlif dövriyyə fondlarının istehsalı və istifadəsi sahəsində kompleks fəaliyyətləri özündə birləşdirir.

Əsas və dövriyyə kapitalı ünsürlərinin istehsalı sahələrinin ölkəmizdəki fəaliyyət sahələrinin mövcud imkanları müxtəlif səviyyələrdə inkişaf etməkdədir. Demək olar ki, bir çox əsas kapital ünsürlərini istehsal edən maşınqayırma, dəzgahqayırma, cihazqayırma sənayesi sahələrinin ölkəmizdəki zəif inkişaf etməsi

nəticəsində bunlara tələbatın ödənilməsi idxaldan asılı vəziyyətdədir ki, bu da sənaye potensialının qismən reallaşmasına təsir göstərir. Bunun nəticəsidir ki, bir sıra sənaye və kənd təsərrüfatı məhsulları emalı ilkin mərhələdə həyata keçirilərək, son məhsul istehsalı imkanlarını məhdudlaşdırır. Xüsusilə yüngül sənaye sahələrində istifadə olunan bitki və heyvan məhsulları liflərin ayırıcılıq və toxuculuq sənayesində emal imkanlarından tam yararlanılmır, qiymətli xammallar ilkin emal mərhələsindən keçməklə xarici bazarlara ixrac olunur.

Sənayenin digər bir vacib sahəsi əhali üçün əmtələr və xidmətlər istehsal edən sahələridir ki, bunlar içərisində müxtəlif geyimlər, ərzaq və qida məhsulları istehsal edən yüngül və qida sənayesinin müxtəlif emal müəssisələri xüsusi rol oynayır. Məcmu tələbi və məcmu təklifi formalaşdıran yüngül sənaye sahələrinə ayırıcılıq və toxuculuq sənayesi, tikij sənayesi, xalçaçılıq sənayesi, dəri məhsulları və ayaqqabı sənayesi, mebel sənayesi, qab-qacaq və fayans sənayesi sahələri aiddir ki, bunların hər biri müxtəlif kənd təsərrüfatı məhsulları sənaye xammallarının emalı əsasında fəaliyyət göstərir. Bu müəssisələr sahələrarası səviyyədə işsizliyin azaldılması və məşğulluğun artırılması istiqamətləri üzrə regional inkişaf proqramlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi məqsədlərinin reallaşdırılmasında özünəməxsus yer tutmaqdadır. Bu zaman sahələrarası səviyyədə maliyyə resurslarına tələbi müəyyənləşdirən amillərin öyrənilməsi və tətbiq edilməsi mühüm sosial-iqtisadi nəticələrə nail olunmasına səbəb olacaqdır.

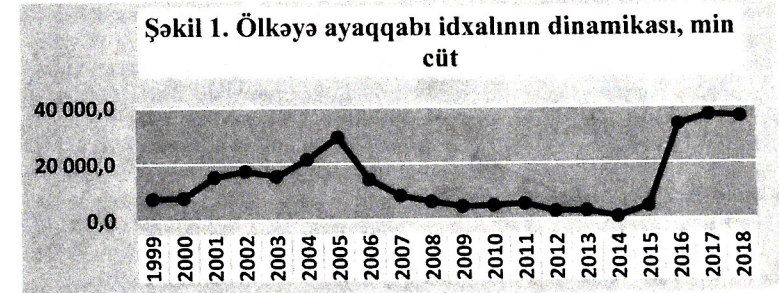
Məcmu istehlak tələbini formalaşdıran toxuculuq sənayesi ilə əlaqədar olan fəaliyyət sahələrinə pambıq istehsalı və emalı sənayesi, yun istehsalı və emalı sənayesi, ayırıcılıq və tikij sənayesi sahələri aiddir. Müasir dövrdə toxuculuq və tikij sənayesinin bazar fəaliyyətində bəzi iqtisadi problemlər mövcuddur ki, bunları aşağıdakı kimi xarakterizə etmək olar. Əvvəla bunu qeyd etmək olar ki, bir sıra toxuculuq və geyim məhsullarının yerli sənaye istehsalı istehlak tələbatı üçün tam yetərli olmadığından, istehlak əmtələrinin bir xeyli hissəsi ölkəyə idxal olunur. Yerli istehsaldan əldə olunan əmtələrin maya dəyəri xərcləri və çeşid məsələləri qənaətedici səviyyədə olmadığından, idxal olunan əmtələr ilə rəqabət aparmaqda çətinlik çəkilir. Bu da sənaye müəssisələrinin iqtisadi fəaliyyətində stimulların azalmasına və geniş təkrar istehsalın davamlı inkişafına mane olur.

Ölkədə istehsal olunan pambığın ilkin emalından əldə olunan məhsullarının ayırıcılıq və toxuculuq sənayesində lazımi səviyyədə istifadə oluna bilməməsi aralıq və son məhsul istehsalı arasında səmərəli nisbətər yaratmağa imkan vermir. Bu imkanlardan daha səmərəli şəkildə yararlanmaq üçün ayırıcılıq və toxuculuq məhsullarının istehsalına nail olunmaqla, bunların tikij sənayesində hazır şəkildə istifadəsinin inkişaf etdirilməsi vacibdir. Bu yolla istehsal olunan pambığın bir hissəsi xammal şəklində xarici ölkələrə satışının nisbətən azaldılmasına, daha sonra isə tikij fabriklərində istifadə edilən parçaların xaricdən idxalını azaltmaq mümkündür.

Mövcud problemlər gön-dəri və ayaqqabı sənayesi sahələrində də özünü büruzə verməkdədir. Kənd təsərrüfatında iribuynuzlu mal-qaranın baş sayının 1,7 dəfəyə, xırdabuynuzlu mal-qaranın baş sayının isə 2,5 dəfəyə qədər artdığı müasir şəraitdə mal-qara kəsimindən əldə olunan müxtəlif növ dərilər emal olunmadan xarici ölkələrə ixrac olunur (6). Daxili bazanın ayaqqabı sənayesinin məhsullarına olan tələbatının isə 90%-dən çoxunun idxal hesabına ödəndiyi şəraitdə, əldə

olunan gön-dəri xammallarının yerli ayaqqabı sənayesi müəssisələrində son məhsula çevrilməsinin nə qədər önəmli olması artıq bu müqayisədən bəlli olur (şəkil 1). Qeyri-neft sektorlarının inkişaf etdirilməsinə dair milli inkişaf proqramlarında toxuculuq və tikij sənayesinin inkişaf etdirilməsi dövlətimizin və hökumətimizin əsas iqtisadi fəaliyyət prioritetlərindən biri olaraq nəzərdən keçirilməkdədir.

Sənaye istehsalının sahələrarası strukturunun formalaşmasında vacib rol oynayan sənaye sahələrindən biri də qida sənayesi müəssisələrinin fəaliyyətindən ibarətdir. Qida sənayesinin inkişafı əsasən iki istiqamət üzrə fəaliyyət göstərən müəssisələr qrupunu əhatə edir ki, bunlar da bitkiçilik məhsulları xammalından istehsal edilən qida məhsulları və heyvandarlıq məhsulları xammalından istehsal edilən qida məhsulları sahələrini özündə cəmləşdirir. Birinci qrup fəaliyyətlər əsasən tərəvəz, bostan, meyvələr, giləmeyvələrin və digər bitkiçilik məhsullarının konservləşdirilməsi ilə məşğul olan sahələri əhatə etməklə, özünəməxsus texnologiyaları, istehsal avadanlıqları, tara və qablaşdırıcı materialları, infrastruktur və istehlak xüsusiyyətləri ilə fərqlənən müəssisələrin sayısında formalaşmışdır. İkinci qrup fəaliyyətlər isə ət və süd kimi müxtəlif heyvandarlıq məhsullarının emalı sahəsində ixtisaslaşan fəaliyyətləri özündə birləşdirməklə, daha mürəkkəb infraqurata malik olan emal sənayesi müəssisələrinin fəaliyyətindən ibarətdir.

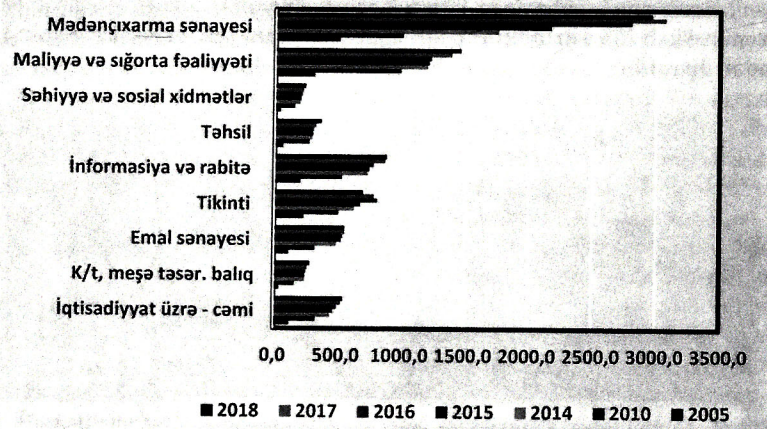

Emal sənayesi sahələrinin hər birində istehsalın üç vacib amili hesab olunan insan, maddi və maliyyə amillərindən istifadənin xüsusiyyətləri, təminat səviyyəsi və istehsalata cəlb olunması şəraitləri kəskin fərqləndiyi kimi, əldə olunan iqtisadi nəticələrə münasibətdə də fərqli stimullara malikdirlər. İqtisadi fəaliyyət sahələri üzrə gəlirlərin, o cümlədən əmək gəlirlərinin bölgüsü dinamikasına nəzər salsaq görərik ki, son 13 il ərzində mədənçixarma sənayesində, maliyyə və sığorta fəaliyyəti sahələrində, informasiya və rabitə fəaliyyəti sahələrində artım dinamikaları 2 dəfədən 6 dəfəyə qədər dəyişdiyi halda, səhiyyə və sosial xidmətlər, kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və təhsil sahələrində 1,5-2,1 dəfəyə qədər artmışdır (şəkil 2). İqtisadiyyat üzrə cəmi çalışanların hər nəfəri üzrə orta aylıq əmək haqqının səviyyəsi 2018-ci ilin statistik məlumatlarına görə 510 manat səviyyəsində olduğu halda, müvafiq göstərici informasiya və rabitə sahələrində 800 manata, maliyyə və sığorta fəaliyyəti sahələrində 1495 manata, mədənçixarma sənayesi sahələrində isə 3000 manat civarında olmuşdur. Əmək

gəlirlərində bu cür fərqli disproporsiyaların yaranması insan resurslarının sahələrarası maraqlara uyğun olaraq yerləşdirilməsinə və kadr potensialından səmərəli istifadə olunmasına mənfəət təsir göstərməklə yanaşı, friksion və struktur işsizliyi səviyyələrinin artmasına şərait yaradır (7).

Bütün bu qeyd olunanlar isə ümumi daxili məhsulun artım tendensiyalarına uyğun olaraq, bu dinamikanın neft və qeyri-neft sektorları arasında sonuncunun xeyrinə dəyişdirilməsi məqsədlərinə uyğun deyildir. Qeyri-neft sektorunun davamlı inkişaf etdirilməsi və bu yolla da tədricən dövlət büdcəsinin neft amilindən asılılığının azaldılmasına yönəldilmiş milli inkişaf proqramlarının reallaşdırılmasını təmin etmək üçün insan resurslarının məhz bu sahələrə yönəldilməsini zəruriləşdirir. İnsan resurslarının bu sahələrə yönəldilməsində yeganə stimullaşdırıcı amil isə əməyin ödəniş qaydalarının dəyişdirilməsindən ibarət olacaqdır.

Səkil 2. Sahələri üzrə orta aylıq əmək haqqının dinamikası, manatla

İnsan və maliyyə amillərindən istifadədə yerli imkanlar üstünlüyə malik olsalar da, istehsalın maddi amilləri ilə təminat məsələsində, demək olar ki, tam idxaldan asılı vəziyyət müşahidə olunur. Bu da müxtəlif avadanlıqların və texnoloji qurğuların ölkəyə gətirilməsinin fərqli şəraitlərini, gəlirlərin və xərclərin tərkibinin qarşılıqlı şəkildə əlaqələndirilməsini, investisiya layihələrinin hazırlanması və reallaşdırılmasında beynəlxalq təcrübələrdən yararlanmasını, milli və xarici maraqlara uyğunlaşdırılmasını tələb edir.

Ədəbiyyat

1. https://www.peoples.ru/science/economy/alfred_marshall/; A.Marşal, İqtisad elminin prinsipləri.
2. https://az.wikipedia.org/wiki/Leon_Valras/; L. alras, Xalis iqtisad elminin elementləri.
3. <http://www.grandars.ru/student/ekonomicheskaya-teoriya/keyns.html/>;

Общая теория занятости процента и денег.

4. <https://businessman.ru/new-monetarizm-eto-osnovnyue-polozheniya-predstaviteli.html>; М. Фридман, А. Шварц: Монетарная история США в 1867-1960 гг.
5. <https://www.stat.gov.az/source/industry/>; Sənaye məhsullarının ən mühüm növlərinin natura ifadəsində istehsalı.
6. <https://www.stat.gov.az/source/trade/>; Əsas növ malların idxalının dinamikası.
7. <https://www.stat.gov.az/source/labour/>; İqtisadi fəaliyyət növləri üzrə orta aylıq əmək haqqının dinamikası.

В.Г.Аббасов, Л.М.Велиева

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ МЕЖОТРАСЛЕВОГО РЕГУЛИРОВАНИЙ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОПОРЦИЙ

Резюме

В статье объясняется природа и характер макроэкономических пропорций, а также рассматриваются вопросы, связанные с тем, чтобы экономические школы находились в центре внимания и дополняли их новыми идеями, чтобы адаптировать их к национальным интересам. В связи с периодическими изменениями в национальных экономических системах были истолкованы идеи классического и кейнсианского, неоклассического и неокейского, институциональных и монетарных взглядов на основы рыночного механизма с учетом обеспечения экономической стабильности как основной цели государства. Были определены приоритеты эффективного использования людских и финансовых ресурсов для обеспечения реализации национальных программ развития, направленных на выявление механизмов, отражающих макроэкономические модели на межсекторальном уровне, обоснование особой роли промышленности и сельского хозяйства в этой области и устойчивое развитие ненефтяного сектора.

Ключевые слова: национальная экономика, национальный интерес, макроэкономические пропорции, классические учения, кейнсианские учения, межотраслевые пропорции, промышленность и сельское хозяйство.

V.H.Abbasov, L.M.Velieva

PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF INTER-INDUSTRY REGULATIONS OF MACROECONOMIC PROPORTIONS

Summary

The article explains the nature and nature of macroeconomic proportions, as well as discusses issues related to the fact that economic schools are in the center of attention and supplemented with new ideas in order to adapt them to national interests. In connection with periodic changes in national economic systems, the ideas of the classical and Keynesian, neoclassical and Neo-Kei, institutional and monetary views on the foundations of the market mechanism were interpreted, taking into account ensuring economic stability as the main goal of the state. Priorities were identified for the effective use of human and financial

resources to ensure the implementation of national development programs aimed at identifying mechanisms that reflect macroeconomic models at the intersectoral level, substantiating the special role of industry and agriculture in this area and sustainable development of the non-oil sector.

Keywords: *national economy, national interest, macroeconomic proportions, classical teachings, keynesian teachings, intersectoral proportions, industry and agriculture*